

Wyrok z dnia 10 grudnia 1998 r.

II UKN 372/98

Gmina nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania przedsiębiorstwa komunalnego w likwidacji z tytułu nie opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne pracowników tego przedsiębiorstwa.

Przewodniczący: SSN Barbara Wagner (sprawozdawca), Sędziowie SN: Maria Tyszel, Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 10 grudnia 1998 r. sprawy z wniosku Urzędu Gminy w K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w K. o ustalenie nieistnienia obowiązku zapłaty składek, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 25 marca 1998 r. [...]

1. u c h y l i ł zaskarżony wyrok oraz poprzedzający go wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 11 czerwca 1997 r. [...] i decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w K. z dnia 21 czerwca 1996 r. [...], przekazując sprawę temu organowi rentowemu do ponownego rozpoznania;

2. zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w K. na rzecz Urzędu Gminy w K. kwotę 9.750 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania za wszystkie instancje.

U z a s a d n i e n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w K. decyzją z dnia 21 czerwca 1996 r. zobowiązał Urząd Gminy w K. do zapłaty kwoty 136.579, 19 zł tytułem uiszczenia nieopłaconej składki na ubezpieczenie społeczne za pracowników Państwowego Ośrodka Maszynowego w W.W. za okres od czerwca 1993 r. do maja 1996 r. wraz z odsetkami za opóźnienie.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu wyrokiem z dnia 11 czerwca 1997 r. [...], oddalił odwołanie Urzędu Gminy w K. od powyższej decyzji. Sąd ustalił, że Wojewoda K. decyzją [...] z dnia 11 grudnia 1991 r., wydaną na wniosek Urzędu Gminy w K., skomunalizował Państwowy Ośrodek Maszynowy w W.W.. Urząd Gminy nie dokonał, do czego był zobowiązany, wyboru formy organizacyjno - prawnej działalności przekazanego przedsiębiorstwa. Do przejętego Państwowego Ośrodka Maszynowego, wpisanego nadal do rejestru przedsiębiorstw państwowych, miały zastosowanie przepisy o przedsiębiorstwach tego typu. Uchwałą [...] z dnia 28 lipca 1993 r. Rada Gminy postanowiła o likwidacji POM. Majątek przedsiębiorstwa Wojewoda K. przekazał w 1994 r. nieodpłatnie Gminie K. Wszczęte w czasie procesu likwidacyjnego na wniosek Urzędu Gminy postępowanie o ogłoszenie upadłości POM, zostało zakończone jego umorzeniem z powodu braku środków na pokrycie kosztów upadłości (postanowienie Sądu Rejonowego w Koninie [...]). Część wierzytelności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne powstała, kiedy właścicielem majątku ruchomego i nieruchomego był POM w W.W., a część po przejściu majątku przedsiębiorstwa na Urząd Gminy w K. W ocenie Sądu, w rozpoznawanej sprawie ma zastosowanie art. 40 § 2 KC w związku z art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz.U. Nr 32, poz. 191 ze zm.). Za okres sprzed przejęcia mienia Urząd Gminy w K. ponosi odpowiedzialność solidarnie z przedsiębiorstwem, za zobowiązania przedsiębiorstwa powstałe po przejściu mienia - w całości jako następca prawny. Norma z art. 40 § 2 KC uzupełnia, zdaniem Sądu, art. 49 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. Nr 16, poz. 95 ze zm.).

Sąd Apelacyjny w Poznaniu podzielił ocenę prawną ustalonego niewadliwie stanu faktycznego i wyrokiem z dnia 25 marca 1998 r. [...] oddalił apelację. Według Sądu, art. 40 KC dotyczący wprost przedsiębiorstw państwowych może być odpowiednio stosowany do przedsiębiorstw komunalnych. W uzasadnieniu wyroku, na potwierdzenie słuszności prezentowanego poglądu powołał uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 1992 r., I PZP 56/92 (OSP 1993 nr 9, poz. 172).

Wyrok ten ubezpieczony zaskarżył kasacją. Wskazując jako jej podstawę naruszenie prawa materialnego, a to art. 40 § 2 KC, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie

sprawy temu ostatniemu Sądowi do ponownego rozpoznania, a także o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego za wszystkie instancje. Skarżący podniósł, że w chwili wyrokowania proces likwidacyjny POM nie został zakończony. Pozostawał on zatem nadal samodzielny podmiotem odpowiadającym za swoje zobowiązania. Przedsiębiorstwo od maja 1996 r. opłaca składki na ubezpieczenie społeczne. Skarżący nadto wywodził, że art. 40 § 2 KC dotyczy tylko odpowiedzialności za zobowiązania istniejące w chwili nieodpłatnego przejęcia przedsiębiorstwa. W dniu 11 grudnia 1991 r. nie było żadnych zaległości z opłaceniem składki. Poza tym, art. 40 § 2 KC zawiera regulację wyjątkową od wyrażonej w § 1 tego przepisu zasady, że Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania przedsiębiorstw państwowych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stan faktyczny rozpoznawanej sprawy nie jest przez strony kwestionowany. Sporne są jego kwalifikacja i ocena prawna. Istota problemu prawnego zawiera się w pytaniu czy gmina ponosi odpowiedzialność za zobowiązania przedsiębiorstwa komunalnego w likwidacji.

Mienie ogólnonarodowe (państwowe) należące do Państwowego Ośrodka Maszynowego w W.W. zostało przekazane Gminie K. na jej wniosek przez Wojewodę K. w trybie art. 5 ust. 4 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. Z chwilą przekazania przedsiębiorstwa państwowego gminie, tj. z dniem 11 grudnia 1991 r. (decyzja Wojewody K.) stało się ono, zachowując podmiotowość prawną, przedsiębiorstwem komunalnym (art. 8 ust. 1 ustawy). Ustęp 2 art. 8 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. zobowiązywał radę gminy do wyboru organizacyjno - prawnej formy prowadzenia działalności gospodarczej wykonywanej dotychczas przez przedsiębiorstwo komunalne. Uchwała w tej sprawie powinna była być powzięta do dnia 31 grudnia 1991 r. Do czasu wyboru formy organizacyjno - prawnej do przedsiębiorstw komunalnych miały zastosowanie przepisy o przedsiębiorstwach państwowych. Rada Gminy K. nie dokonała wyboru formy organizacyjno - prawnej Państwowego Ośrodka Maszynowego w przepisany terminie. Do dnia wydania zaskarżonego wyroku był on wpisany do rejestru przedsiębiorstw państwowych. W tej sytuacji należy przyjąć, że status prawny POM w W.W. wyznaczają nadal przepisy o przedsiębiorstwach państwowych. Także te dotyczące likwidacji przedsiębiorstw. Tryb likwidacji przedsiębiorstwa państwowego

określają art. 19 - 23 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 18, poz. 80 ze zm.) oraz przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1981 r. w sprawie wykonania ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. Nr 31, poz. 170 ze zm.). Do czasu likwidacji, tj. wydania decyzji o uznaniu przedsiębiorstwa za zlikwidowane i wykreśleniu go z rejestru (§ 51 rozporządzenia) ponosi ono odpowiedzialność za własne zobowiązania. Nie ma żadnych podstaw prawnych do dochodzenia wykonania zobowiązań pieniężnych likwidowanego przedsiębiorstwa od jakiegokolwiek innego podmiotu. Tym bardziej, że procedura likwidacyjna zakłada zaspokojenie wszystkich wierzycieli przedsiębiorstwa (art. 18a ust. 1 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych).

Problem ewentualnej odpowiedzialności Gminy K. za długi Państwowego Ośrodka Maszynowego w W.W. może powstać dopiero po zlikwidowaniu tego przedsiębiorstwa. Zdaniem sądu orzekającego w niniejszej sprawie art. 40 § 2 KC nie może mieć odpowiedniego zastosowania do odpowiedzialności gminy za zobowiązania przedsiębiorstwa komunalnego. Sprawę tę bowiem odmiennie reguluje art. 49 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym. Przepis ten, zredagowany jasno i jednoznacznie, nie pozostawia żadnych wątpliwości interpretacyjnych co do tego, że gmina nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania przedsiębiorstw komunalnych. Od zasady tej nie ma wyjątków. Po drugie, art. 40 § 2 KC, jak trafnie podnosi skarżący, jest przepisem wyjątkowym - wprowadza odstępstwo od wyrażonej w § 1 zasady, że Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania przedsiębiorstw państwowych. Analogia z przepisu szczególnego nie jest dopuszczalna. Jeżeli gmina (właściciel w znaczeniu ekonomicznym) uzyska po likwidacji przedsiębiorstwa komunalnego więcej majątku niż jej się należało, wierzyciel może dochodzić od niej zaspokojenia roszczeń na podstawie art. 405 i następnych KC.

Na marginesie należy podnieść, że powołana w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 1992 r. dotyczyła odpowiedzialności gminy za wynikające ze stosunków pracy zobowiązania zlikwidowanego przedsiębiorstwa komunalnego. Przedmiotem rozpoznawanej sprawy jest odpowiedzialność gminy za zobowiązania przedsiębiorstwa komunalnego w likwidacji wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu nieopłaconych składek. Inny był zatem stan faktyczny sprawy i odmienna w związku z tym jego

ocena i kwalifikacja prawna. (Por. także głosę do uchwały I PZP 56/92 M. Bednarek, OSP 1993 nr 9, poz. 172).

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy, stosownie do art. 393¹³ KPC i art. 477^{14a} w związku z art. 393¹⁹ KPC, orzekł jak w sentencji.

=====